

בהעלותך

מצרים (פסח ראשון שבחודש ניסן, החודש הראשון) לדרגא השני (שבחודש אייר, החודש השני)¹⁰, דהיינו העבודה ד"ועשה טוב" הבאה לאחר הקדמת "סור מרע".

כלומר: יציאת מצרים היא תחילת העבודה, "סור מרע" – היציאה ממצרים; וכמבאר בתניא¹¹ שביצי"מ נאמר¹², כי ברח העם, "מפני שהרע שבנפשות ישר אל עדיין ה' בתקפו כו", ועיקר עבו- דתם היתה באופן ד"סור מרע" (הברחה מטומאת מצרים); ולאחר הקדמת עבודת "סור מרע" נתעלו למדרגה השני – "ועשה טוב".

ובעבודה רוחנית בנפש האדם – יצי"מ (פסח ראשון) היא העבודה ד"את כפיא", כפיית הרע שבנפשו; ומעבודה זו מגיע ועולה לדרגא שני – העבודה ד"אתהפכא", הפיכת הרע לטוב, "בכל לבבך – בשני יצריך"¹³. ומעלה זו דפסח שני מתאימה עם כללות החידוש שב- עבודת חודש אייר, חודש השני (לגבי חודש ניסן, חודש הראשון) – ספירת העומר (ד"עיקר ספה"ע הוא כל חדש אייר"¹⁴) – דהעבודה דספירת העומר היא בירור המדות והפיכתן לקדושה.

ועפ"ז מבאר¹⁵ את החילוק בין פסח

א. בנוגע לדין פסח שני – שהתורה קבעה התשלומין דפסח ראשון לי"ד ב' אייר דוקא, חודש ימים לאחר פסח ראשון – צריך ביאור: מה נשתנה קרבן פסח (שזמן התשלומין שלו בא לאחר הפסח של חודש ימים) משאר קרבנות יר"ט, שימי תשלומיהם באים בהמשך ל- יום ראשון של חג?¹⁶

ובפרט ע"פ מחז"ל, שה"טמאים לנפש אדם"¹⁷ במדבר (שבאו בטענה, "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו"¹⁸ וזכו שפרשה זו נאמרה על ידיהן) חל יום השביעי לטומאתם בערב פסח, ש- לפ"ז הרי ה' אפשר לקבוע את זמן ה- תשלומין במשך ימי החג גופא.

ויש לומר, ש(ע"פ פנימיות התורה) זהו היסוד לביאור הצ"צ, שענינו של פסח שני בעבודת האדם שייך לתוכן העבודה של חודש אייר, החודש השני¹⁹.

תוכן ביאור הצ"צ:

ענינו של פסח שני בעבודת האדם הוא – העלי' מהדרגא הראשונה דיציאת

(1) פרשתנו ט, יא.

(2) ראה אוה"ת פרשתנו (ז, ט) ש"ל שזו היתה טענת האנשים, "למה נגרע וגו".

וראה רע"מ פרשתנו (קנב, ב). בעל הטורים פרשתנו (ט, י). ועוד.

(3) חגיגה ט, א, י, א, ובכ"מ.

(4) פסחים צ, ב. סוכה כה, ב.

(5) פרשתנו ט, ו.

(6) שם, ז.

(7) רש"י שם.

(8) אוה"ת פרשתנו ע' סז-ח. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1301 ואילך. סה"מ מלוטט ח"ג ע' קמג ואילך.

(9) ולהעיר מתיב"ע פרשתנו (ט, יב), "פסחא דיניסן... ובפסחא דאייר".

(10) ראה אוה"ת שם – מלקות במדבר (ג, א) בפירוש, "באחד לחודש השני גו' לצאתם מארץ מצרים" (ר"פ במדבר).

(11) פליא (מ, ב).

(12) בשלח יד, ה.

(13) משנה ברכות נד, א.

(14) אוה"ת שם. וראה אוה"ת ויקרא ח"ג ע'

תשלו.

ב. אלא שצ"ע בעצם ביאורו של ה-
צ"צ, שלכאורה ביאור זה – שפסח שני
הוא דרגא שני' ונעלית בעבודה (עשה
טוב, אתהפכא) הבאה לאחר הקדמת ה-
עבודה דפסח ראשון (סור מרע, אתכפאי)
– הוא היפך המפורש בפשוטו של מקרא
(והלכה), שכל ענינו של פסח שני אינו
אלא באיש שלא הביא פסח ראשון (ומי
שהקריב קרבנו בפסח ראשון, הרי לא זו
בלבד שאין עליו חיוב להקריב פסח
שני, אלא שאסור לו להקריב פסח שני).

ולפי ביאור הצ"צ ה"ז להיפך²⁰ – כי
נוסף ע"ז שלאחרי העבודה דפסח ראשון
שייכת וגם נדרשת העבודה דפסח שני,
הרי עוד זאת, שאי אפשר להגיע להעברת
דה דפסח שני כ"א דוקא ע"י הקדמת
העבודה דפסח ראשון!!

ג. ויש לומר הביאור בזה – וב-
הקדם:

האמור לעיל, שכל הענין דפסח שני
הוא דוקא כשלא קדם לו פסח ראשון,
הרי זה רק בנוגע לקרבן פסח, שאם לא
הקריב בראשון מקריב בשני, ואם

ראשון ופסח שני, ש, הראשון אסור בכל
יראה ובל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו
בבית¹⁵:

מכיון שהעבודה דפסח ראשון היא
„סור מרע“, בריחה מהרע, לכן חל אז
החיוב לבער את החמץ (הרומז על הרע,
„שאר שבעיסה“¹⁶), שלא יהי' שום חמץ
ברשותו; משא"כ פסח שני, שענינו
הפיכת הרע לטוב, אין צריכים בו בזמן
לבער את החמץ מרשותו, אלא „חמץ
ומצה עמו בבית“, כי על ידי פסח שני
ניתן (בהוספה –) הכח להפוך את החמץ
לקדושה.

[ויש לומר שזהו בדוגמת העילוי ד-
שתי הלחם בחג השבועות (לגבי קרבן
עומר דחג הפסח), שמעלתו היא דוקא
בזה ש„חמץ תאפינה“¹⁷ – כי לאחר גמר
העבודה דספירת העומר הרי החמץ
נהפך לגמרי לקדושה¹⁸ ויכולים ועושים
אותו קרבן לה¹⁹].

15) פסחים צה, רע"א (במשנה). רש"י פרשתנו

ט, י.

16) ל' חז"ל – ברכות יז, א. ועוד. ויצהיר נקרא

חמץ (וז"ב קפג, ב. וראה ר"ה ג, סע"ב. רש"י
ברכות שם. ועוד).

17) אמור כג, יז.

18) ראה לקו"ש ח"ב ע' 136. וש"נ.

19) משא"כ בפסח שני שהוא עדיין כאמצע
הספירה, הרי: א) אין החמץ מצוה, ב) החמץ רק
„עמו בבית“, אבל יש „איסור חמץ .. עמו
באכילתו“ (רש"י פרשתנו שם (מפסחים צה,

א-כ"י). וראה אהית ויקרא הג"ל הערה 14).
20) ולהעיר מביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר (היום
יום"י יד אייר. ועוד) ש„פסח שני ענינו איז – אז עס
איז ניטא קיין פארפאלן, מען קען אלעמאל
פארניכטען“ – עבודת התשובה (ופסח ראשון הוא
עבודת הצדיקים – ראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע'
118 ואילך (וראה שם ע' 121 הערה 49)).

בפנ"י לקידושין לח, ב. מניח שבשוה"ג הבאה.
ועוד. וכן מוכח מלשון רש"י סוכה שם „מיד“ ולא
„עמו“, ועוד, לפ"ז עדיפא הול"ל במשנה (וכן ברש"י
עה"ת) – „עמו באכילתו“, לא „עמו בבית“.
** נת' בשיחת ש"פ שלח תשמ"י – ודלא
כמיש במנ"ח (מצוה שפא) ד, לא ידעתי מהיכן יצא
לרבינו זה .. ולא ראיתי בשום מקום.

* באמבואה דספרי לספרי וזוטא פרשתנו (ט,
יא) מפרש לשון רש"י „אלא עמו באכילתו“ – שגם
באכילתו רשאי לאכול חמץ, ומציין לרש"י סוכה מז,
ב (ד"ה ופנית), ואוכל חמץ מיד.
אבל פשטות לשון רש"י „ואין איסור חמץ אלא
עמו באכילתו“ היא, שעמו באכילתו אסור (וכ"ה

הקריב בראשון אסור לו להקריב בשני; אבל מובן שאין זה בנוגע לשאר הענינים והמצוות של חג הפסח, כמו איסורי חמץ ואכילת מצה – שגם מי שאינו מקריב קרבן פסח ב"ד בניסן (ע"פ תורה, לה"י תו "טמא" או "בדרך רחוקה"²¹) מחוייב באיסורי חמץ ולאכול מצה כו'.

[ויש להוסיף, שבנדון הכתוב, הרי ה' "אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם"²² היו (כדברי חז"ל²³) "מישאל ואלצפן . . . שהיו עוסקין בנדב ואביהוא", כלומר ש' טומאתם היתה ע"פ ציווי משה²⁴ "קרבן שאו את אחיכם גו"י.

(וי"ל שזהו²⁵ ביאור טענתם "למה נגרע" – דלכאורה אינו מובן: מה מקום לטענה "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו" – הלא הם עצמם הקדימו תשובה לטענתם זו באמרם "אנחנו טמאים לנפש אדם", שלכן אינם יכולים להקריב קרבן ה' במועדו?]

אלא שטענתם היתה מיוסדת על זה שטומאתם היתה ע"פ ציווי משה, ולכן טענו: היתכן שע"י ציווי משה – "נגרע", ובפרט מ"הקריב את קרבן ה' במועדו".

ועפ"י ברור ופשוט שכל עניני הפסח ב"אנשים" אלה (לבד – הקרבת הק"פ) היו בתכלית השלימות].

ועפ"י מובנים דברי הצ"צ שפסח שני שייך לדרגא השני' בעבודה, הבאה ל' אחרי הדרגא הראשונה דפסח ראשון, היינו, שכדי לבוא לפסח שני בהכרח ש' יהי' תחלה פסח ראשון (אף שפסח שני הוא רק למי שלא הקריב פסח ראשון):

העבודה הרוחנית דחג הפסח – "סור מרע", כפיית הרע – קשורה בקיום (שאר) עניני ומצוות החג (איסורי חמץ, וחיוב אכילת מצה – "לחם עוני"²⁶); וכיון שגם מי שלא הקריב פסח ראשון בזמנו ה"ה עובד עבודתו (בשאר) עניני הפסח, נמצא, שפסח שני הוא אצלו ה' דרגא השני', הבאה לאחר ה' העבודה ד' חה"פ (הראשון)²⁷, וכביאור הצ"צ שבפסח שני מגיע ועולה למדריגה השני' בעבו' דה, עשה טוב, אתהפכא.

ד. אמנם עדיין לא נתבאר הענין כל צרכו:

הן אמת שגם מי שלא הקריב קרבן פסח ראשון לא נגרע אצלו מעבודתו (גם ה' הרוחנית) בדרגא הראשונה דחה"פ רא' שון (מכיון שהיו אצלו כל עניני פסח ראשון מלבד קרבן פסח), וממנה עולה לדרגא השני', דפסח שני – אבל לאיך גיטא: א) למה מי שהקריב פסח ראשון אסור לו להקריב פסח שני (והרי לבי' אור הצ"צ נדרשת ממנו העבודה דפ"ש), ב) איך ובמה עולה הוא לדרגא השני' בעבודת השם כשבאה (רק) בהקרבת הפסח ראשון במועדו?

ויש לומר הביאור בזה:

לאחרי הקרבת קרבן פסח ראשון, שוב אין צורך להביא קרבן בפסח שני כדי להגיע למדריגה השני' (עשה טוב, אתהפכא) – כי זה כבר נעשה בשלימות על ידי הקרבן בפסח ראשון. כלומר: זה שביכלתו של אדם להגיע (בחודש אייר,

(25) פ' ראה טז, ג. וראה תרי"א ס"פ ויקהל (וכן בהוספות לתרי"א שם) שזהו מפני שמצה ענינה העבודה דאתכפא.

(26) וראה גם אוה"ת ויקרא שם: כיון שכבר אכלו (מצה) ז' הימים . . . לכן שוב אין יניקה לחמץ כלל כו'.

(21) פרשתנו ט, י.

(22) סוכה כה, ריש ע"ב.

(23) שמיני י, ד.

(24) ראה גם ספורנו ואוה"ת פרשתנו ט, ז.

הקריב קרבן פסח בראשון, א"פ לו להגיע למדרגת אתהפכא מבלי שיתקן וישלים את החסרון דפסח ראשון ע"י שיביא קרבן בפסח שני (ולא יגרע ל- הקריב - ע"ד פסח ראשון).

ה. ע"פ ביאור זה יומתק ג"כ הטעם שגם בזמן הזה נקבע פסח שני ליום מיר- חד לכל ישראל, וכמ"ש רבינו הזקן ב- סידורו³¹ שבפסח שני אין אומרים תחנון, ועד שיש מנהג³² לאכול בו מצה זכר לפסח שני³³.

דלכאורה: הענין של פסח שני הוא תיקון והשלמה למי שלא הקריב פסח ראשון

גבוה יותר (כמ"ש בזה פרשתנו קנב, ב') כי "מלכות שרשה גבוה יותר מיסוד . . . אשת חיל עסרת בעלה ונעוץ תחלתו בסופו דוקא".

וי"ל שענין זה שייך לקרבן פסח, כי הקרבן "מקרב" ומעלה כל ענין לשרשו ומקורו (עד "רזא דא"ס" - ראה זח"ב רלט, א. זח"ג כו, ב), ועד"ז בענין המלכות, שע"י קרבן פסח עולה המלכות לשרשה ומקורה (למעלה מיסוד).

31) לפני למנצח יענך. וראה השלמה לשרע אדה"ז (להר"ג מדובראוונא) א"ח סקלא סוסיח. וש"נ. הערה 45 לקמן (הדיעות בזה - נלקטו בס' "בין פסח לשבועות" (ירושלים, תשד"מ) פרק ז).

32) סידור יעבי' חודש אייר. לקוטי מהרי"ח. ועוד. וכ"ה מנהג חב"ד (ראה מכתב ז' תמוז תש"א). וראה בספר שבהערה הקודמת. וש"נ.

33) ולהעיר דבזה"י - אכילת מצה (דהאפיקומן) במקום פסח (ראשון) - טושרע (ודאדה"ז) א"ח ר"ס תעז.

(*) הובא גם בלקו"ת במדבר (שהחובא לעיל הערה 10), ושם, ש"יובן ממ"ש . . . ב' ויקהל . . . ב' ענין בחי' אתכפ"א שיש בה בחי' שהוא למעלה מבחי' אתהפכא.

(*) נדפס בס' אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' שנב, לקו"ש חכ"ז ע' 384. המר"ל.

חודש השני) למדרגה השני' בעבודת ה' (עשה טוב, אתהפכא) בא ע"י קרבן פסח שבפסח ראשון.

הסברת הענין:

"קרבן" - הוא מלשון קירוב³⁴, שעל ידי קרבתו מתקרב האדם להשם. וכ- מבואר בכ"מ³⁵ ענינו של קרבן בעבודת האדם, שהאדם צריך להקריב להשם את ה"בהמה גור" שבו, עד שיהי' ראוי להיות נקרב על מזבח ה' ולהשרף באש של מעלה, שיכלל בקדושה וכו'.

והקרבת פסח ראשון היא הנותנת כח ופועלת שהמשך עבודת האדם (ספי- רת העומר, שזמנה מתחיל תיכף "מ- מחרת" הפסח) יהי' באופן כזה, שיגיע על ידה ל"עשה טוב", אתהפכא³⁶.

ואין סתירה בין ביאור הצ"צ (שפסח שני ענינו הדרגא השני' בעבודת השם) וענינו של פסח שני (שבא לתקן ול- השלים את החסרון דפסח ראשון) - כי עבודתו של פסח שני (דרגא השני', אתהפכא) תלוי' בהקרבת קרבן פסח. ולכן: מי שהקריב פסח ראשון, יגיע בודאי למדרגה השני' (בחודש השני, כולל יום פסח שני) ואין צורך (ובמילא - מקום) בקרבן נוסף³⁷; משא"כ מי שלא

27) ס' הבהיר ס"י מו (קט). ועיי"כ זח"ג ה, רע"א. של"ה מס' תענית ר"א, ב.

28) ראה לקר' ויקרא ד"ה אדם כי יקריב. ובכ"מ.

29) ולהעיר דפסח נאכל צלי ועל השבוע דוקא, היפך, לחם עוני' (ראה לעיל הערה 25).

30) וי"ל שאדרכה, ע"י פסח ראשון מגיעים למעלה יותר מפסח שני (ולהעיר שפסח שני נקרא (רי"ה פ"א מ"ג), "פסח קטן").

ועפ"ז מובן המשך הדברים באוה"ת פרשתנו שם, שלאחרי שמבאר מעלת פסח שני לגבי פסח ראשון, דפ"ר מלכות ופ"ש יסוד - כותב שמ"מ פ"ר

לקבוע פסח שני כיום דמנהגים מיוחדים,
שאינן אומרים תחנון וכו' – עבור כל
בני יחד?⁴²

[ודוחק גדול לתרץ שזהו רק ע"פ
דעת ר' יהודה (בירושלמי⁴³) דכש, ניתן
לישראל לבנות בית הבחירה (בין פסח
ראשון לפסח שני) – עושין הצבור פסח
שני (ובפרט ע"פ משנת במק"א⁴⁴ ש"ל
שגם הבבלי ס"ל כזה כהירושלמי, דב-
אופן כזה הציבור עושה פסח שני) –
וא"כ אף שאין קרבן פסח בראשון מ"מ
אפשר שיהי' קרבן בפסח שני –

כי מה שאנו חוגגים פסח שני אינו
שייך לאפשרות דהקרבנות פסח שני כ"א
זכר לפסח שני שהי' בזמן המקדש, ומה
מקום לקבוע זכר לצבור על תשלומין
דענין שלא ניתן אלא ליחיד?⁴⁵

ועכצ"ל שפסח שני יש בו ענין השייך
לכל ישראל⁴⁶. וע"פ המבואר לעיל בתו-
כן עניינו של פסח שני בעבודת האדם –
מובן הענין בפשטות, שהרי ביום זה יש
בכחו של כל אדם מישאל להגיע ל-
מדריגה השני' שבעבודת השם, העבודה
דאתהפכא. כלומר: גם אלו שהקריבו

[וגם להמ"ד⁴⁷ (וכ"ה ההלכה⁴⁸) דפסח
שני הוא רגל בפני עצמו, שלכן גם מי
שלא חל עליו החיוב להביא פסח ראשון
ונעשה בר חיובא בין ראשון לשני (קטן
שנתגדל, או גר שנתגייר בין ראשון ל-
שני) חייב להביא פסח שני⁴⁹ – מ"מ
עכצ"ל (ומפורש בקרא שבא ע"י הטענה
„למה נגרע") שענינו של פסח שני הוא
תשלומין לגרעון דראשון, וכל מי שעשה
את הראשון אי אפשר לו להתחייב
בשני: אלא שחידשה תורה (והוסיפה
בפ"ש – רגל בפ"ע) דעם היות שהקטן
כו' לא הי' מחוייב בראשון, כל"ז ניתנה
לו האפשרות להקריב הפסח ביי"ד באייר
– ועד"ז בגר"ז⁵⁰;

ולכן, בזמן הזה (ובפרט בחו"ל) שאין
לנו קרבן פסח⁵¹ – שוב לא שייך לכא-
רה כל הענין דפסח שני – ומה מקום
לחגיגת פסח שני (באיזה אופן שהוא)?⁵²

יתירה מזו: „איש נדחה לפסח שני
ואין צבור נדחה לפסח שני⁵³“, כלומר,
ענין התשלומין דפסח שני ניתן רק ל-
יחיד ולא לציבור⁵⁴; וא"כ כיצד מתאים

(34) פסחים צג, א.

(35) רמב"ם הל' ק"פ רפ"ה.

(36) פסחים שם. רמב"ם שם הל' יז.

(37) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 126 ואילך.

(38) ידועה השקו"ט אם אפשר להקריב ק"פ
בזמניה' (וראה הנסמך בהערה 44), אבל למעשה כבר
רבו האוסרין (ראה בס' שנשמנו בשד"ח כללים סוף
מערכת ק'. תו"ש בא ח"ב, ע' קנה). ואכ"מ.

(39) אבל להעיר מהמנהג שלא לומר תחנון עד
י"ב סיון מפני שהם ימי תשלומין (דגרעון דראשון) –
(הובא במגיא סקל"א סק"ה. וכ"כ אדה"ז בסידורו
שם – משא"כ בשו"ע שלו או"ח ס"ט תצד). – וראה
הערה 41.

(40) פסחים סז, א. וראה שם פ, ב.

(41) משא"כ בנוגע לתשלומין דקרבנות יו"ט. –
וראה שו"ע אדה"ז שם בנוגע ל"יום טוב" לאחר
חג השבועות. ואכ"מ.

(42) ראה גם פרמ"ג (משכ"ו) או"ח ס"ט קלא.

ואינו דומה לאי אמירת תחנון מאי ניסן עד י"ב
בו, ימי הקרבנות קרבנות הנשיאים ש, כל נשיא ביום
שהקריב קרבנו הי' יו"ט שלו' (שו"ע אדה"ז או"ח
סתכ"ט ס"ט) – כי [גם] להדיעות שהיו קרבן יחיד –
רש"י נשא (ו, יב, יד). וראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע'
42 ואילך – מ"מ מכיון שקרבנות אלו הובאו ע"י
נשיאים, מובן שיש שייכות להשבת שלו ונכללו
כולם יחד „ביום המשח" ו, לאחר המשח" – לכל
ישראל.

(43) פסחים פ"ט ה"א (לגירסת ופירוש המנ"ח

מצוה שם). תוספתא פסחים פ"ח ה"ב.

(44) לקו"ש ח"ב ע' 219 ואילך. ע"ש.

(45) וראה חולין קכט, ב (ממגילת תענית פ"ב)

פסחא זעירא דלא למסוד.

ולכן, גם בזמן הזה, שישנה העבודה הרוחנית שבקרבן פסח, חוגגים את הזמן המיוחד עבור העלי' למדריגה השני' ש- בעבודת השם, אתהפכא ועשה טוב.

(משיחות פסח שני תשמ"ז, תשד"מ)

פסח ראשון, שלימות פעולת הקרבה זו (שהיא העבודה דאתהפכא) באה בחודש השני, ובפרט בפסח שני [שבו מתחילה הספירה השייכת למדת ההוד⁴⁶]:

46) ראה סידור עם דא"ח (דש, א) שעיקר הברור דספה"ע נשלם בלי"ג בעומר, "הוד שבהוד", שהוא "סוף ותשלום הספירות בעיקר המדות שנק' גופא". ע"ש.
ואולי י"ל שענין זה מתחיל בפ"ש, ספירת חסד

שבהוד שהיא ראשית והתחלת דספירת ההוד (ובפרט ע"פ הידוע שחסד הוא "ימא דאזיל עם כולהו יומין" – ראה זח"ג קג, א"ב. קצא, ב. לקר"ש ח"ה ע' 174 הערה 12. וש"נ).

בהעלותך ב

.. לא¹⁰ כתיב שמחה¹¹ (ומעין זה איתא בשאלות¹² ועוד).

אבל י"ל שכוונת אדה"ז במ"ש „בשבת (ש)לא נאמר בה שמחה" היא (לא למעט שבת מכל ענין השמחה, אלא) רק לשלול שמחה כמו שמחת יו"ט (שבזה איירי ב- שו"ע שם), כי שמחת יו"ט יש לה גדר מיוחד, וגדר זה של שמחה ליכא ב- שבת¹³; ובוה מודגש חידושו של אדה"ז בסעיף זה בגדרה של שמחת יו"ט, כד- לקמן.

ב. וז"ל אדה"ז בהלכות יו"ט שם¹⁴: כל ז' ימי הפסח וח' ימי החג וכן ב"ט של עצרת חייב אדם להיות שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל ה- נלוים אליו ושמחה זו היא מ"ע מה"ת שנאמר¹⁵ ושמחת בחגיך אתה ובנך ובתך וגו' כיצד משמחין הקטנים נותן להם קליות ואגוזים והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו והאנשים בזמן ש- בהמ"ק ה' קיים היו אוכלין בשר שלמים לשמחה ועכשיו שאין בהמ"ק קיים אין יוצאים ידי חובת שמחה אלא ביין ש-

א. איתא בספרי פרשתנו (עה"פ ובי"ו) שמתחכם ובמועדיכם גו' ותקעתם בחצוצרות גו') „וביום שמחתכם אלו שבתות", ושמעין מהא ששבת הוא יום שמחה, וכן משמע בירושלמי מגילה: דילפינן הדין דכשחל פורים בשבת אין עושין סעודת פורים ביום השבת (אלא אחר השבת)¹⁶ ממ"ש „לעשות אותם ימי משתה ושמחה את שמחתו תלו' בב"ד יצא זה [שבת] ששמחתו תלו' בידי שמים¹⁷."

והנה אדמו"ר הזקן כתב בשולחן (בהלכות יו"ט)¹⁸ „נהגו להרבות במיני מאכלים ב"ט יותר מבשבת שלא נאמר בה שמחה", ומשמע לכאורה שאין שום חיוב שמחה בשבת (ודלא כבספרי ויר- שלמי הנ"ל), וכן הסכימו הפוסקים שאין חיוב של שמחה בשבת¹⁹, וכמפורש בתוס' מו"ק דב"ר גל. . כתיב בהן שמחה שבת

(1) פרשתנו י, י.

(2) פ"א ה"ד בתחלתה.

(3) וכן נפסק בשו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ו. ובנ"כ הטושו"ע שם, שהוא ע"פ הירושלמי שם.

(4) אסתר ט, כב.

(5) וראה קרבן העדה בירושלמי שם. נ"כ הטושו"ע שבהערה 3.

(6) סתקכ"ט ס"ז בסופו.

(7) אבל לכמה גו' (זית רענן ליל"ש עה"פ, הגר"א לספרי שם) הלימוד בספרי הוא (לא מתיבת „שמחתכם", אלא) מ„וביום אלו שבתות". וכ"ה בספרי זוטא שם. וראה בארוכה מפרשי הספרי.

(8) ראה בארוכה שד"ח פאת השדה כללים מערכת אל"ף אות פב (כרך ז' אצטצב, ב ואילך) וש"נ. וראה גם ביאור הרי"ף פערלא לרס"ג ח"א עשה נט (רנה, א ואילך). ובכ"מ.

(9) כג, ב ד"ה מאן.

(10) ולכן ברגל אין אבילות כלל, ושבת אף שאין אבילות נוהגת, עולה לשבעה ולמנין ל'.

(11) ועד"ז הוא בנמוקי מ"ק שם במשנה: משום דלא כתיב ב' שמחה אלא עונג. וראה גם לשון ה- רמב"ן במלחמות מו"ק שם (כג, ב).

(12) ח"ש שאלתא טו.

(13) משא"כ שמחה בכלל — ראה שו"ע אדה"ז שם סתצ"ג ס"ח. ולהעיר מסידור (עם דא"ח) מה, ריש ע"ד (ועד"ז שם רצו, ד); ואין המצוה בשמחה בשבת כלל. ואכ"מ.

(14) ס"ו יז.

(15) פ' ראה טז, יד.